

Nieuwsoverzicht Grenspost Düsseldorf februari 2024

---

1) Nieuw Europees platform voor grensoverschrijdende samenwerking gelanceerd

In grensregio's is het maatschappelijke leven in belangrijke mate grensoverschrijdend ingericht. Dat is bijvoorbeeld zichtbaar bij wonen, werken, studeren, kinderopvang, zorgverlening, inzet van politie en ambulance en samenwerking tussen bedrijven. Voor inwoners en bedrijven is gebruikmaken van de mogelijkheden van de grensoverschrijdende regio bijna vanzelfsprekend. Maar het betekent niet dat dat ook altijd vanzelf gaat. De landsgrens blijft tot op zekere hoogte een markering van verschillen in taal, cultuur, gewoontes en regels. Die verschillen kunnen leiden tot belemmeringen om te kunnen profiteren van de kansen die het leven in een grensregio te bieden heeft. Het nieuw opgerichte 'European Cross-Border Platform' (ECBP), in het leven geroepen door het Europees Comité van de Regio's, moet een plek worden waar dergelijke belemmeringen kunnen worden gesignaleerd en verzameld.

Het platform brengt alle relevante actoren bijeen, van grensregio's en -steden tot kennisinstellingen en verenigingen. Het is de opvolger van het European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). Het nieuwe platform breekt een lans voor nieuwe beleidsoplossingen en benaderingen voor de grensregio's en faciliteert de dialoog met de Europese instellingen via het Comité. Alle geïnteresseerde grensoverschrijdende instellingen worden aangemoedigd om zich aan te sluiten bij het nieuwe platform. Aanmelden kan door middel van het invullen van dit formulier.

Lanceringsevent

In 2024 zal er een lanceringsevent voor het nieuwe platform worden georganiseerd. Alle grensoverschrijdende stakeholders zijn uitgenodigd om zich aan te melden voor het hosten van het event. De sluitingsdatum daarvoor is 1 april 2024. Meer informatie is hier te vinden.

.....

2) Leerzaam werkbezoek Provincie Gelderland aan Bezirksregierung Münster

De sleutel tot succesvolle grensoverschrijdende samenwerking zijn persoonlijke contacten en nauwe banden. Om deze nog verder aan te halen en elkaar nog beter te leren kennen, ging een delegatie van Provincie Gelderland op 22 februari op werkbezoek bij de Bezirksregierung Münster. Vijfentwintig collega's van verschillende themateams en programma's, waaronder Ruimte en Landschap, Vitaal Platteland, Bureau Buitenland en Lobby, Sterk bestuur en de programma's Water en Stikstof, togen naar de Duitse vredesstad. Zij werden vergezeld door een delegatie van de regio Achterhoek en de Fachhochschule Münster. Het motto van de dag: 'Gewoon doen'.

Het idee voor dit werkbezoek ontstond tijdens een eerdere ontmoeting tussen de commissaris van de Koning van de Provincie Gelderland en de Regierungspräsident van Bezirksregierung Münster, Andreas Bothe.

Vakkennis uitwisselen

De dag begon met een rondleiding door het gebouw van de Bezirksregierung in Münster en daarna was er tijd om de internationale collega's beter te leren kennen en vakkennis uit te wisselen. Vervolgens was er een lunch verzorgd, gevolgd door een kleine rondleiding door het historische centrum van Münster.

Internationale projecten

Daarnaast kregen ook projecten zoals het LEADER- en CREATE-programma de ruimte. LEADER staat voor 'Liaison entre actions de développement de l'économie rurale' en is gericht op het versterken van het landelijk gebied. Dit programma wordt vanuit het Europese Landbouwfonds gefinancierd en richt zich op de zelfstandige en duurzame ontwikkeling van regionale landelijke gebieden.

In het nieuwe Interreg-project CREATE focussen verschillende projectpartners zich op het thema zuurstofloze afvalwaterbehandeling. Dit is een proces waarin bacteriën – in afwezigheid van zuurstof – organische stof in het water omzetten naar biogas. Dit biogas kan vervolgens als energiebron ingezet worden. Het projectconsortium bestaat uit de Fachhochschule Münster, het Centre of Expertise Water Technology in Leeuwarden, Stichting Kiemt en drie verschillende mkb-bedrijven die afvalwater en residuen produceren met een hoog ongebruikt energiepotentieel. Stephanie Koch, de coördinator van dit programma bij de Fachhochschule in Münster, gaf er een presentatie over tijdens dit bezoek.

Europese parlementsverkiezingen

Ter afsluiting van de dag nam Regierungspräsident Bothe het woord. Hij stipte aan hoe belangrijk het is dat de regionale overheden samenwerken, ook met het oog op de Europese parlementsverkiezingen die dit jaar voor de deur staan. Zij vervullen een grote rol in het

onder de aandacht brengen van deze verkiezingen bij de burgers. De verkiezingen zullen in Nederland op donderdag 6 juni en in Duitsland op zondag 9 juni 2024 plaatsvinden.

---

3) Grenslandreizen Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen succesvol afgerond

Een goede buur is beter dan een verre vriend: dat werd tijdens twee Grenslandreizen naar Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen van 6 tot en met 9 februari opnieuw onderstreept. Zo stond een bezoek van demissionair minister Mark Harbers van Infrastructuur en Waterstaat en minister Oliver Krischer für Umwelt, Naturschutz und Verkehr van Noordrijn-Westfalen op 6 en 7 februari in het teken van hoogwaterbescherming, de binnenvaart en samenwerking tussen de havens. In aanwezigheid van de Overijsselse commissaris van de Koning Andries Heidema, tevens Rijksheer grensoverschrijdende samenwerking, stond op 8 en 9 februari de samenwerking tussen Noordoost-Nederland en Nedersaksen centraal.

Hoogwater stopt niet bij lands- en administratieve grenzen

Het bezoek van de ministers Harbers en Krischer aan Noordrijn-Westfalen werd afgetrapt met een lunch en bezoek aan de haven van Duisburg, waar onder andere werd gesproken over de verduurzaming van de scheepvaart op de Rijn. Daarnaast was er volop aandacht voor extreem weer, hoogwater en de bescherming hiertegen. De enorme hoeveelheden neerslag van de afgelopen maanden hebben opnieuw geleid tot kritieke omstandigheden in de watersystemen in delen van Noordwest-Europa.

De samenleving en de verantwoordelijke autoriteiten beseffen steeds meer dat de oorzaken en gevolgen van hoogwater en overstromingen niet stoppen bij lands- en administratieve grenzen. Zo zou Roermond zonder de Ruhralsperre (Roerdaldam) in het Duitse Hambach in de Eifel vrijwel zeker zijn overstroomd. Want stroomafwaarts aan de Roer heeft hoogwater in Duitsland ook invloed op de situatie in Limburg. Ook de dammen in de Eifel beschermden Nederland tijdens de overstromingen van 2021. "Daar zijn we dankbaar voor", benadrukt Harbers tijdens een bezoek aan de Ruhralsperre, in gezelschap van minister Krischer. Hier zagen de beide politici met welk geweld een uitlaat in het stuwmeer water in de Rur spuit. De dam hield tijdens de overstroming in 2021 zeshonderd kubieke meter water per seconde tegen, twee derde van het water dat zonder deze dam via de Roer richting Nederland zou zijn gestroomd.

Nieuw gezamenlijk project voor overstromingsbescherming

"Bovendien komt ongeveer een kwart van het drinkwater dat in de provincie Limburg uit de Maas wordt gewonnen, uit de Rur", vertelde dr. Gerd Demny van het Wasserverband Eifel-

Rur. “De Rur is voor ons heel belangrijk, omdat ze in droge periodes de drinkwatervoorziening waarborgt”, aldus Harbers. De minister onderstreepte verder het belang van metingen van de waterstanden en het doorgeven van de data. “Deze kunnen het water weliswaar niet tegenhouden, maar met het oog op beschermende maatregelen wel zorgen voor waardevolle tijdwinst.”

Samen met België, Luxemburg en Noordrijn-Westfalen is Nederland met JCAR ATRACE (Joint Cooperation Programme for Applied Scientific Research Accelerate Transboundary Regional Adaptation to Climate Extremes) een onderzoeksproject gestart om de samenwerking op het gebied van overstromingsbescherming te verbeteren.

Het memorandum is een grensoverschrijdend samenwerkingsprogramma. Daarin werken de provincies Gelderland en Overijssel, de regio’s Twente en de Achterhoek, de Stadt Münster, Kreise in het Münsterland, het Bezirk Münster en de EUREGIO op vier thema’s grensoverschrijdend samen. Deze vier onderwerpen zijn onderwijs, arbeidsmarkt, economie en mobiliteit.

Samenwerking Noordoost-Nederland en Nedersaksen in de spotlights

Op 8 en 9 februari organiseerde de stuurgroep Grensoverschrijdende samenwerking een tweedaagse reis naar Nedersaksen, waarbij de samenwerking tussen Noordoost-Nederland en Nedersaksen centraal stond. Het bezoek, waarbij ook commissaris van de Koning van Overijssel, Andries Heidema, aanwezig was, was gericht op het versterken en uitbreiden van de netwerken, het uitwisselen van kennis en het uitlichten van goede voorbeelden. Met de samenwerkingsagenda die in 2021 gestart is, werken de provincies Drenthe, Friesland, Groningen en Overijssel, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan het versterken van de grensregio. Daarbij staan de onderwerpen energie, circulaire economie, onderwijs en arbeidsmarkt, mobiliteit en e-ticketing centraal. Meer informatie over de reis is hier te vinden.

---

4) Aanmelding voor de Grenslandprijs weer mogelijk

Het is inmiddels een vast onderdeel van de jaarlijkse Grenslandconferentie: de uitreiking van de Grenslandprijs. Projecten die zich in het bijzonder inzetten voor de samenwerking tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen en die daarmee als voorbeeld voor andere grensregio’s kunnen dienen, maken kans op deze met 5.000 euro gedoteerde prijs. Tijdens de Grenslandconferentie op 26 september 2024 in Krefeld zal de Grenslandprijs alweer voor de vijfde keer worden uitgereikt. De inschrijving hiervoor is nu geopend.

Kanshebbers voor deze prijs zijn projecten die zich op een bijzondere manier inzetten voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen, waarbij onderlinge verschillen worden overbrugd en men nader tot elkaar komt.

Projecten die kans willen maken dienen te voldoen aan de volgende vier voorwaarden:

1. Het project heeft betrekking op in ieder geval Nederland en Noordrijn-Westfalen. Daarnaast mogen ook andere deelstaten of regio's betrokken zijn.
2. Het project is uiterlijk 26 april 2024 van start gegaan.
3. Als het project inmiddels is afgerond, mag de einddatum niet vóór 26 juni 2023 liggen.
4. De Grenslandprijs is bedoeld voor projecten. Personen kunnen uitsluitend bij wijze van uitzondering worden onderscheiden.

Hoe het project wordt gefinancierd, is niet van belang. De winnaar van vorig jaar is uitgesloten van deelname.

Deskundige jury

Alle inzendingen zullen worden beoordeeld door een deskundige jury. Hierin nemen personen plaats die zich persoonlijk inzetten voor de Nederlands-Duitse samenwerking. De drie finalisten krijgen vier weken voor de Grenslandconferentie bericht en mogen zich tijdens de Grenslandconferentie in Krefeld presenteren. Tijdens de conferentie wordt het winnende project bekendgemaakt, dat met € 5.000,- zal worden beloond.

Meer informatie en inschrijven

Wie een project voor de Grenslandprijs wil aanmelden, dient dit te doen door uiterlijk 2 juni 2024 een e-mail te sturen naar preis@grenzland.eu (geen typefout). In maximaal 2 A4-tjes dient in het Nederlands of Duits te worden uitgelegd wat het project inhoudt. Hierin moeten de volgende punten worden opgenomen:

1. Korte omschrijving van het project, inclusief de periode, partners, doelgroep, inhoud en financiering (publiek of privaat)
2. Toelichting van de positieve effecten op het samenwerken/samenleven tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen en op de grensregio
3. Aanleiding voor het project
4. Informatie over het innovatieve karakter van het project
5. Informatie over hoe het project op de lange termijn effect heeft
6. Informatie over eerdere onderscheidingen, indien van toepassing
7. Eventueel publicaties, nieuwsberichten, brochures over het project, als bijlage(n)
8. Eventueel verwijzingen naar een website van het project
9. Contactgegevens

Aanvullende vragen kunnen worden gesteld via preis@grenzland.eu.

De Grenslandprijs wordt uitgereikt en gefinancierd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerium für Bundes- und Europaangelegenheiten, Internationales sowie Medien van Noordrijn-Westfalen.

---

5) Eerste toekenning uit R&D-regeling Einstein Telescope voor Twentse hightech bedrijven

Een Nederlands consortium van de bedrijven Demcon kryoz uit Enschede en Cool uit Hengelo en de Universiteit Twente ontvangt een subsidie om een geavanceerd koelsysteem te ontwikkelen voor de Einstein Telescope.

Dit enorme observatorium voor zwaartekrachtsgolven wordt mogelijk 250 tot 300 meter onder het aardoppervlak gebouwd in het Nederlands-Belgisch-Duitse grensgebied om ongestoord te kunnen meten. Trillingsvrij koelen tot zeer lage temperaturen is nodig om de zeer zwakke signalen uit het heelal te kunnen detecteren. De drie partijen zetten hun fundamentele kennis en industriële expertise van trillingsvrij koelen in om de metingen van zwaartekrachtsgolven veel nauwkeuriger te maken. Ze ontvangen daarvoor over een periode

van drie jaar 2,6 miljoen euro uit de R&D-regeling voor de Einstein Telescope, gefinancierd door het Nederlandse Nationaal Groeifonds.

Zwaartekrachtsgolven als gevolg van extreme gebeurtenissen in het heelal, zoals het samensmelten van twee zwarte gaten, werden voorspeld door de grote natuurkundige Albert Einstein. Een eeuw later, in 2015, werden ze voor het eerst waargenomen door twee Amerikaanse observatoria. In Europa wordt nu gewerkt aan een nieuwe, extreem gevoelige detector, de Einstein Telescope. Daarmee kunnen onderzoekers nog veel meer waarnemingen doen van 'rimpelingen in het ruimte-tijdweefsel'.

Zo willen ze het geboorteproses van zwarte gaten beter leren begrijpen en meer inzicht krijgen in de aard van het heelal direct na de oerknal. Ook kunnen ze met de nieuwe ondergrondse 'telescoop' voorspellingen van Einsteins algemene relativiteitstheorie nog beter testen.

Om innovatie en versnelde ontwikkeling van nieuwe technologieën voor de Einstein Telescope te stimuleren is in het najaar van 2023 het ET valorisatieprogramma van start gegaan. Onderdeel van dit programma is een R&D-regeling voor hightech bedrijven.

De Nederlandse Minister Dijkgraaf van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: "Fantastisch om te zien dat dit consortium aan de slag gaat om de technologie voor de Einstein Telescope te ontwikkelen. Deze samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven laat zien hoe het bundelen van krachten kan leiden tot baanbrekend onderzoek en innovatie. De Einstein Telescope belooft niet alleen nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen, maar ook economische groei en werkgelegenheid. Hoewel we nog niet zeker weten waar de telescoop straks komt te staan, is deze samenwerking een belangrijke investering in ons land en de internationale wetenschap."

Drietrapskoelsysteem

Voor de Einstein Telescope hebben de drie partijen vorig jaar de handen ineengeslagen toen de eerste call van de R&D-regeling werd opengesteld. Onlangs werd bekend dat hun voorstel is gehonoreerd. Het Twentse consortium ontvangt voor een periode van drie jaar een bedrag van € 2,6 miljoen om de technologie geschikt te maken voor de Einstein Telescope. Daarvoor gaan ze een drietrapskoelsysteem ontwikkelen. Dat werkt met drie verschillende koelmiddelen, neon, waterstof en helium, om vanaf -195 °C (78K) (de temperatuur die wordt bereikt met vloeibare stikstof, waarmee het koelproces start) de laatste en lastigste stap naar -263 °C (10K) te zetten. Uiteindelijk gaan ze er drie exemplaren van bouwen, één voor onderzoek aan de UT in Enschede en twee voor de ETpathfinder, het R&D-lab voor zwaartekrachtsgolfdetectoren, in Maastricht.

Opschaling

Pieter Lerou, managing director van Demcon kryoz, was eindverantwoordelijke voor het voorstel: “Het principe voor trillingsvrij koelen is bekend en wij hebben het werkend gemaakt op industriële schaal. Maar dat was met een microkoeler, terwijl de koelers voor de Einstein Telescope met een immense compressor en een veel hoger vermogen werken. Voor deze opschaling is nog veel fundamenteel onderzoek nodig. We gebruiken daarvoor onze kennis van cryogene technologie en onze ervaring met het ontwerpen, modelleren en bouwen van hightech koelsystemen. Daarnaast brengen wij onze expertise van systems engineering in. We zorgen dat alle kennis en expertise en alle benodigde componenten bijeenkomen en dat als eindresultaat een betrouwbaar werkend systeem volgens planning en binnen budget wordt opgeleverd. Dat is zeker nodig, want met de uitkomst van ons project dragen we bij aan het bidbook voor de Nederlands-Belgisch-Duitse locatie van de Einstein Telescope.”

Mijlpaal

Programmamanager Jorg van der Meij (LIOF, namens de Nederlandse Regionale Ontwikkelings Maatschappijen): “Vandaag vieren we een mijlpaal in het Einstein Telescope valorisatieprogramma, waar een consortium van visionaire bedrijven en een toonaangevende kennisinstelling de eerste R&D-subsidie heeft ontvangen. Hun innovatieve plannen rondom trillingsvrij koelen versterken niet alleen de kandidatuur voor de Einstein Telescope maar zijn ook veelbelovend voor andere sectoren en toepassingen. Denk bijvoorbeeld aan de luchtvaarttechniek of de semiconductor industrie. Trillingsvrij koelen zal ook bij elektrisch vliegen belangrijk worden.”

Nederlands-Belgisch-Duits initiatief

De Einstein Telescope moet onderdeel worden van de grote Europese onderzoeksinfrastructuur. Er zijn nu twee initiatieven voor een ondergrondse locatie. Naast Sardinië is dat het grensgebied van Nederland, België en Duitsland. Dat is geschikt voor een ondergronds observatorium omdat de zachte bovengrond trillingen door menselijke activiteit aan het oppervlak tegenhoudt, zodat de metingen niet worden verstoord. In 2025/2026 wordt besloten waar de Einstein Telescope komt en rond 2030 moet de bouw starten. Een groot aantal universiteiten en wetenschappelijke instellingen uit Nederland, België en Duitsland werkt nu aan een gezamenlijke kandidatuur.

.....

6) Museum Schloss Moyland presenteert EARTH FIRE WATER AIR: dialoog tussen Joseph Beuys en Nederlandse kunstenaar Lennart Lahuis

In Museum Schloss Moyland in Bedburg-Hau is EARTH FIRE WATER AIR, de eerste solotentoonstelling in Duitsland van Lennart Lahuis (1986, Hengelo), van start gegaan. In de ruimtes van het kasteel presenteert Lahuis zijn artistiek onderzoek naar de vier elementen water, vuur, aarde en lucht, zowel in zijn eigen werk als in relatie tot het oeuvre van de befaamde Duitse kunstenaar Joseph Beuys (Krefeld, 1921 – Düsseldorf, 1986).

EARTH FIRE WATER AIR is de eerste van een nieuwe reeks tentoonstellingen waarin een dialoog tussen de collectie en het archiefmateriaal van Beuys en het werk van opkomende internationale kunstenaars tot stand wordt gebracht. Museum Schloss Moyland huisvest het grootste Beuys-archief ter wereld.

"Actief, programmatisch en structureel inzetten op kunst en publiek uit Nederland"

Tijdens de opening op vrijdag 26 januari vond er een gesprek plaats over grensoverschrijdende (culturele) samenwerking tussen Antje-Britt Mählmann (artistiek leider van Museum Schloss Moyland), Freddy Heinzl (Nederlands Honorair Consul in Kleve) en Lene ter Haar (Kulturreferentin van het Consulaat-Generaal der Nederlanden in Düsseldorf). Ter Haar: "Museum Schloss Moyland is de eerste culturele instelling langs de grens die actief, programmatisch en structureel op kunst en publiek uit Nederland inzet. Behalve de keuze voor een Nederlandse kunstenaar is ook de zaalfolder in het Nederlands, Duits en Engels beschikbaar."

Technische finesse

Vervolgens lichtten Lahuis en Mählmann de tentoonstelling toe. Bijzonder is de technische finesse van de installatie Hydrology, waar woorden gemaakt van waterdamp in het midden van de tentoonstellingsruimte verschijnen en onmiddellijk weer verdwijnen. Ook heeft het museum twee werken van Lahuis verworven voor de collectie. Jaring Dürst Britt en Alexander Mayhew van de gelijknamige galerie uit Den Haag waren eveneens aanwezig bij de opening, net als Ihsan Alisan van de Keulse projectruimte Mouches Volantes.

De muzikale omlijsting van de avond werd verzorgd door nobuka (Michel van Collenburg) uit Arnhem met experimentele, elektronische lo-fi muziek.

De catalogus wordt op zaterdag 13 april om 17.00 uur gepresenteerd.

Nederlandse en Duitse bezoekers

De tentoonstelling is nog te zien tot en met 26 mei 2024 en richt zich zowel op Duitse als op Nederlandse bezoekers.

De tentoonstelling wordt mede mogelijk gemaakt door het Koninkrijk der Nederlanden en het Mondriaan Fonds.